

Podgorica, 22. april 2020. godine

**OBAVJEŠTENJE ZA KLIJENTE
MJERE KOJE JE CRNA GORA PREDUZELA KAO ODGOVOR GLOBALNOJ KRIZI
IZAZVANOJ VIRUSOM COVID-19**

Kao odgovor na pandemiju virusa Covid-19 Vlada Crne Gore, Centralna Banke Crne Gore i drugi državni organi donijeli su odluke i privremene mjere u cilju ublažavanja uticaja Covid-19, pomoći privredi i olakšanja života građana, kao i niz drugih mjera radi sprečavanja širenja zaraznih bolesti.

Poreske obaveze

- Privremenim ekonomskim mjerama Vlada Crne Gore predvidjela je mogućnost odlaganja do 90 dana obaveza uplate poreza i doprinosa po osnovu svih vrsta prihoda koji se prijavljuju kroz IOPPD obrazac (tj. svih ličnih primanja zaposlenog za rad i po osnovu rada, uključujući dopunski rad, ugovore o djelu, prihode od imovine i imovinskih prava) i na koje se obračunavaju porez na dohodak fizičkih lica i doprinosi za obavezno socijalno osiguranje, kao i uplate obaveza shodno Zakonu o reprogramu poreskog potraživanja.¹

Poreski obveznici dužni su da u zakonom propisanom roku podnesu poreske prijave (IOPPD obrasce) elektronskim putem preko portala ePrijava, i tom prilikom poreski obveznik izjašnjava se o odlaganju obaveze. Ove mjere Vlade ne obuhvataju odlaganje uplata obaveza po osnovu ostalih vrsta poreza (porez na dobit, PDV, itd).

- Produžen je za 15 dana rok za podnošenje finansijskih iskaza i godišnjih prijava poreza na dobit za 2019. godinu koji ističe 31.03.2020. godine, tako da će se blagovremeno podnijetim smatrati dokumenti dostavljeni do 15.04.2020. godine – isključivo elektronskim putem. Shodno Uredbi o odloženom plaćanju poreza na dobit pravnih lica poreski obveznik obavezu po osnovu poreza na dobit ima pravo da izmiri u 6 jednakih mjesečnih rata. S druge strane, poreski obveznici koji u zakonskom roku izmire obavezu po osnovu poreza na dobit imaju pravo na umanjenje obaveze za 6%.

Pomoć privredi

- Vlada Crne Gore najavila je kreiranje nove kreditne linije Investiciono razvojnog fonda (IRF) namijenjene za poboljšanje likvidnosti preduzetnika, mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća do maksimalnog iznosa po korisniku od tri miliona eura, po pojednostavljenoj proceduri, bez naknade za odobrenje i sa kamatnom stopom od svega 1,5%. Najavljeno je da će ova sredstva biti

¹ <http://www.gov.me/vijesti/223087/Vlada-CG-donijela-vise-ekonomskih-mjera-Cilj-je-olaksavanje-zivota-gradanima-i-pomoc-privredi-u-vrijeme-pandemije-koronavirusa.html>

namijenjena preduzećima koja posluju u oblasti nabavke lijekova, medicinske opreme i vozila, turizma i ugostiteljstva, saobraćaja, usluga, proizvodnje i prerade hrane.

U skladu s mjerama Vlade Crne Gore, IRF je donio odluku o novoj kreditnoj liniji koja je namijenjena kao pomoć pri rješavanju problema likvidnosti postojećih preduzetnika, mikro, malih srednjih i velikih preduzeća, a nastalih kao posljedica izazvanih epidemijom Covid-19.² Odobrena kreditna sredstva mogu se koristiti samo za nabavku zaliha robe, sirovina repromaterijala i poluproizvoda i za isplatu neto zarada zaposlenima za period trajanja mjera zaštite, odnosno 3 mjeseca.

Ova kreditna linija IRF biće odobrena samo sljedećim privrednim subjektima koji su direktno pogođeni, i to: (i) privrednim subjektima koji se bave nabavkom lijekova, medicinske opreme, sanitetskih vozila; (ii) privrednim subjektima koja se bave proizvodnjom, preradom i nabavkom hrane i sredstava za higijenu; (iii) ugostiteljima, zanatlijama, taksistima, malim autoprevoznicima, malim buticima, frizerima, privatnim dječjim vrtićima, malim trgovinama i (iv) svim drugim koji nisu mogli da isplaćuju plate zaposlenima ili su morali da zatvore svoje objekte usljed epidemije.

Iznos kredita može biti i do EUR 3 miliona, a IRF će vršiti procjenu za svaki pojedinačni zahtjev u skladu sa situacijom, potrebama privrednog društva koje aplicira, kompleksnosti situacije u kojoj se preduzeće nalazi i u skladu sa navedenim potrebama, sa rokom vraćanja do 8 godina (uključujući i grejs period) i grejs periodom do 2 godine. Kamatna stopa je 1,5% za sredstva iz Evropske investicione banke (EIB), a u slučaju sredstava iz nekih drugih izvora, kamatna stopa će biti 2%.

Kao instrumente obezbjeđenja kredita IRF će prihvatati mjenice, jemstva, zaloge, hipoteke na nepokretnostima, bankarske garancije i druge uobičajene instrumente obezbjeđenja u bankarskom poslovanju, u skladu s odlukama nadležnih organa IRF, donijetih u smislu podrške mjerama za saniranje posljedica izazvanih pandemijom Covid-19.

Kreditni će se realizovati bez naknade, a privredna društva koja imaju potrebu za kreditom dokumentaciju mogu dostaviti elektronski ili poštom, počevši već od 26.03.2020. godine.

Odobranje kredita traje do promjene gore navedene odluke ili njenog ukidanja zavisno od stanja u Crnoj Gori uzrokovanog pandemijom Covid-19.

- Evropska unija (EU) donirala je EUR 3 miliona Crnoj Gori za hitnu pomoć za zdravstvo, plus dodatnih 50 miliona za dugoročni program u skladu sa potrebama, a najviše za zdravstvo, ekonomiju i preduzetnike, kako bi pomogla u rješavanju epidemije Covid-19 i njenih posljedica.³

² <https://www.irfcg.me/me/2019-11-08-13-51-22/program-podrske-likvidnosti>

³ https://eeas.europa.eu/delegations/montenegro/76509/eu-stoji-uz-crnu-goru-u-borbi-protiv-covid-19_me

Takođe, u saradnji sa državnim organima, EU je počela i pripreme za dugoročni program ublažavanja posljedica krize, vrijedan EUR 50 miliona. Ova sredstva su namijenjena za zdravstveni sektor, kao i za ublažavanje socijalnih i ekonomskih posljedica krize. Planirani program od EUR 50 miliona pružiće dodatnu dugoročnu pomoć zdravstvu i podstaci ekonomiju, podržati preduzetnike, obezbijediti najugroženije i podržati ostale pogođene sektore nakon pandemije, a koji će sprovesti kroz reprogramiranje već dostupnih pretpristupnih fondova namijenjenih Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore i EU saglasile su se da se ubrza sprovođenjem zajedničkog, već postojećeg, programa u vrijednosti od EUR 18 miliona, za šta su sredstva već obezbijeđena. Ovaj program će biti namjenjen za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu pomoć, a njegovo korišćenje biće omogućeno preduzetnicima, nezaposlenima i drugim ugroženim grupama kao bespovratna sredstva da započnu posao. Ovaj program dodatno će se koristiti za ublažavanje posljedica krize izazvane virusom Covid-19.

- Radi obezbjeđenja likvidnosti i održavanja kontinuiteta u izvođenju radova, Vlada Crne Gore – Uprava javnih radova i Uprava za saobraćaj će za započete kapitalne projekte obezbijediti avansno plaćanje pružaocima usluga i izvođačima radova (uz obezbjeđenje bankarske garancije u vrijednosti avansa), a na onim projektima čijim se izvođenjem ne ugrožava zdravlje građana.

Neće biti zaustavljeni započeti kapitalni projekti kao što su: izgradnja auto puta Bar-Boljari, montaža žičare na Cmiljači i izgradnja ski staza, izgradnja pristupnih puteva na Cmiljači, Žarskom i Hajli, izrada projekata za izgradnju baznih stanica, izrada projekta za povezivanje planinskih centara Kolašin 1600 i 1450 itd.

Kao jedna od mjera najavljeno je i odlaganje plaćanja zakupa nepokretnosti koje su u državnom vlasništvu na period od 90 dana, počevši od 01.04.2020. godine.

Vlada Crne Gore usvojila je mjeru da se korisnicima zakupa omogućava odlaganje plaćanja obaveza naknade za korišćenje morskog dobra/zakupnine za period od 90 dana, počev od 01.04.2020. godine. Korisnici i zakupci kojima dopijeva obaveza plaćanja naknade za korišćenje morskog dobra/zakupnine u periodu od 90 dana, počev od 01.04.2020.godine, mogu elektronskim zahtjevom tražiti odlaganje plaćanja naknade za navedeni period.

Bankarstvo i finansije

- Savjet Centralne Banke Crne Gore donio je privremene mjere kojima je određeno da svi korisnici kredita, lizinga (pravna lica, fizička lica, preduzetnici i ostali korisnici kredita) odobrenih od strane svih banaka, mikrokreditnih institucija Investiciono razvojnog fonda, imaju pravo na moratorijum na otplatu svih plaćanja obaveza po osnovu kredita (glavnice, kamate, naknada i dr) u trajanju do 90 dana.

Za vrijeme trajanja moratorijuma banka ne smije obračunavati zateznu kamatu na dospjela neizmirena potraživanja po kreditu, neće pokretati postupak izvršenja, odnosno prinudne naplate, niti preduzimati druge pravne radnje sa ciljem naplate potraživanja, neće vršiti obračun dana kašnjenja. Korisnici kredita će nakon isteka moratorijuma nastaviti sa otplatom kredita u periodu koji je produžen za period trajanja moratorijuma, bez naknadnog dodavanja kamata za ova tri mjeseca. Rok otplate produžava se za još tri mjeseca, redovna ugovorena kamata koju banka obračunava za vrijeme moratorijuma pripisuje se dugu i raspoređuje ravnomjerno na preostali rok dospijeca, koji uključuje produženje za period mirovanja otplate.

Korisnici kredita koji nemaju odmah potrebu za primjenom moratorijuma navedeno pravo mogu iskoristiti u bilo kojem budućem trenutku tokom važenja odluke i banke će biti u obavezi da postupe u skladu sa navedenim zahtjevom u roku od pet radnih dana, od dana prijema zahtjeva⁴.

- Savjet Centralne Banke Crne Gore je, takođe, zabranio bankama isplatu dividende akcionarima, osim isplate u obliku akcija banke.
- Tokom trajanja privremenih mjera iz odluke Savjeta Centralne banke Crne Gore, banka može, uz prethodno odobrenje Centralne banke, odobriti kredit ili drugu izloženost prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica, tako da ukupna izloženost prema tom licu, odnosno grupi povezanih lica prelazi limite izloženosti iz člana 58 Zakona o bankama. Uz zahtjev za izdavanje odobrenja za izloženost, dostavlja se detaljna informacija o razlozima za povećanje izloženosti, sa iznosom prekoračenja i rokom u kojem će banka svesti tu izloženost u propisane okvire.
- Radeći na distanci, banke su se okrenule dodatnom razvijanju kartičarstva i e-banking za svoje klijente, čime utiču na smanjivanje gotovine u opticaju.

Turizam i ugostiteljstvo

- Vlada Crne Gore usvojila je i brojne mjere koje se odnose na ograničavanje i zabranu poslovanja turističkih i ugostiteljskih objekata, a koje uključuju: (i) zabranu pružanja ugostiteljskih usluga u hotelima, osim za prijavljene goste; (ii) zatvaranja disko klubova/barova i noćnih klubova/barova; (iii) zatvaranja ugostiteljskih objekata – kafića, kafana, kafeterija, restorana i barova, osim ugostiteljskih objekata koji dostavljaju hranu i omogućavaju preuzimanje hrane i obroka, uz zabranu boravka gostiju u samim objektima; (iv) obavezu vlasnika i zakupaca restorana, kafana i kafića da baštenski mobilijar učine nedostupnim za korišćenje; (v) zabranu obavljanja trgovinskih i ugostiteljskih usluga u tržnim centrima i (vi) zabranu organizovanja svadbi.
- Komunalnoj policiji u jedinicima lokalnih samouprava data su ovlašćenja da podnesu krivičnu prijavu radi utvrđivanja krivične odgovornosti zbog nepostupanja vlasnika ugostiteljskih objekata po prednje navedenim mjerama.

⁴https://www.cbcbg.me/slike_i_fajlovi/eng/fajlovi/fajlovi_brzi_linkovi/propisi/fin_stability/odluka_privremene%20mjere_korona_virus_eng.pdf;
https://www.cbcbg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_brzi_linkovi/propisi/fin_stabilnost/odluka_privremene%20mjere_korona_virus.pdf.

Iako nisu poimenično navedeni, ove mjere odnose se i na plažne barove, s obzirom na to da ih lokalni propisi definišu kao ugostiteljske objekte.

Ograničenje kretanja i granični režim

- Zabranjen je ulazak stranim državljanima u Crnu Goru, osim strancima sa stalnim ili privremenim boravkom u Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore donijela je niz mjera u cilju ograničavanja kretanja uz preporuku da je neophodno držati međusobnu fizičku distancu od 2 metra na svim javnim površinama i u objektima u kojima nije zabranjen rad (marketi, apoteke, pošte, banke, pumpe, kiosci i ugostiteljski objekti koji dostavljaju hranu). Privatna i javna okupljanja na zatvorenim i otvorenim javnim mjestima zabranjena su. Takođe, zabranjeno je okupljanje u objektima stanovanja licima koja nijesu članovi zajedničkog porodičnog domaćinstva. Sportske i rekreativne aktivnosti, kao što su trčanje i džogiranje na svim javnim površinama, dozvoljene su uz obavezno poštovanje fizičke distance. Dozvoljen je sportsko-rekreativni ribolov za koji se obezbijedi dozvola koju je propisalo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a koji se obavlja na svim javnim površinama, osim kada su u pitanju prostori nacionalnih parkova. Zabranjeno je i prisustvo i zadržavanje lica na plažama (riječnim, jezerskim i morskim), uređenim i neuređenim kupalištima i izletištima.

Zabranjen je izlazak iz objekta stanovanja građanima svim danima u vremenu od 23 časa do 5 časova narednog dana. Izuzetno za vrijeme trajanja ove zabrane, djeca sa poremećajima iz autističnog spektra i lica koja koriste invalidska kolica koja su u pratnji jedne osobe, kao i lica koja izvode kućne ljubimce mogu da borave na javnoj površini najviše 60 minuta. Ova zabrana ne odnosi se na lica koja obavljaju redovne radne zadatke i pružaju usluge od javnog interesa, a nezamjenljiv su uslov života i rada građana (zdravstvo, inspekcijски organi, policija, vojska, vatrogasne službe, komunalne službe, mediji, uključujući lica koja gostuju u medijskim emisijama, poljoprivredne djelatnosti na gazdinstvima i sl.).

Zabranjeno je prisustvo i zadržavanje na svim javnim površinama više od jedne osobe, osim za dijete mlađe od 12 godina života, dijete sa poremećajima iz autističnog spektra i drugim smetnjama u razvoju i lica koja koriste invalidska kolica, uz prisustvo jednog roditelja, staratelja ili pratioca, uz obavezu pridržavanja propisane mjere udaljenosti od drugih lica najmanje 2 metra.

- Zabranjene su posjete bolnicama, ustanovana socijalne i dječije zaštite, kao i zatvorima. Takođe, zabranjeno je putovanje više od dvije punoljetne osobe u putničkom vozilu, osim za članove istog domaćinstva i ukoliko se auto koristi u poslovne svrhe i prevozi zaposlene radi obavljanja posla. Preporučeno je da se obavljaju samo neophodne i neodložive obaveze.
- Dozvole za stalni boravak, dozvole za privremeni boravak i dozvole za privremeni boravak i rad stranaca, kojima je istekao rok važenja, smatraju se važećim do 25. aprila 2020. godine.

- Lica kojima je određena mjera samoizolacije u svom domu, zbog kontakta sa osobama koje su zaražene virusom Covid-19 ili su doputovala iz zaraženih područja, rješenjem je određeno da ne smiju napuštati mjesto određeno za samoizolaciju. Mjera samoizolacije traje do dobijanja rezultata testa na virus, a za ona lica kojima nije rađen test, do isteka roka do kog bi trebalo da se manifestuju simptomi virusa. Radi borbe protiv nepoštovanja odluke o samoizolaciji, Vlada Crne Gore objavila je javno spisak lica sa njihovim adresama gdje im je određena mjera samoizolacije, i taj spisak se ažurira na dnevnoj bazi.
- Svi pogranični prelazi zatvoreni su. Otvoreni su sljedeći granični prelazi: (i) sa Republikom Srbijom (Dobrakovo i Dračenovac); (ii) sa Federacijom Bosne i Hercegovine (Nudo, Ilino brdo i Krstac); (iii) sa Republikom Hrvatskom (Debeli brijeg) i (iv) sa Republikom Albanijom (Božaj) – ostali granični prelazi zatvoreni su. Međunarodni avionski, željeznički i autobuski saobraćaj je zatvoren.
- Zabranjeno je uplovljavanje svih kruzera i jahti u luke: Bar, Budva, Kotor, Luka Kumbor – Portonovi, Tivat (Gat I i Gat II) i Zelenika, do 17. aprila 2020. godine.
- Glavni grad Podgorica donio je naredbu o zatvaranju parkova i park šuma – Karađorđev park i park Kruševac, kao i park šuma Tološi, Gorica i Ljubović, a od ranije su zaključani parkovi u okviru kojih se nalaze dječija igrališta, odnosno Dječiji park kod KCCG i Kraljev park u centru Podgorice.
- Opština Budva donijela je naredbu o zabrani korišćenja svih šetališta na teritoriji te opštine, svih plaža, trgova, parkova i javnih površina pogodnih za okupljanja koje se nalaze na teritoriji ove opštine kao i platoa ispred Starog grada, dok na prostoru Starog grada mogu boraviti samo vlasnici objekata i oni koji žive i rade na ovom lokalitetu, u skladu sa izdatim naredbama nadležnih državnih organa.
- Opština Bar donijela je naredbu o zatvaranju javnih igrališta i parkova, uključujući i igrališta i poligone u školskim dvorištima na teritoriji opštine Bar.
- Opština Ulcinj donijela je naredbu o zabrani korišćenja svih šetališta u Opštini.
- Opština Nikšić donijela je naredbu zabrane boravka u svim parkovima i javnim površinama namijenjenim za rekreaciju i sport.

Odgovornost za kršenje odredbi, odluka i naredbi

Krivična odgovornost

- Lica koji su doputovala iz zemalja pogođenih epidemijom virusa korona i koji ne poštuju naredbu Ministarstva zdravlja o obaveznom karantinu, kao i lica koja ne poštuju rješenje o samoizolaciji,

zbog opasnosti od širenja ovog opasnog oboljenja, prema Krivičnom zakoniku Crne Gore mogu biti kažnjeni i do 12 godina zatvora.

Krivičnim zakonikom Crne Gore (čl. 287 i 288) propisano je novčano kažnjavanje ili zatvor do tri godine za lica koja ne postupaju po propisima, odlukama, naredbama ili nalozima za suzbijanje ili sprečavanje opasne zarazne bolesti, kao i zbog širenja bolesti.

Teže posljedice djela nepostupanje po zdravstvenim propisima za suzbijanje opasne zarazne bolesti sankcionisane su članom 302 Krivičnog zakonika Crne Gore – teška djela protiv zdravlja ljudi: (i) ako usljed djela iz čl. 287 neko lice bude teško tjelesno povrijeđeno ili mu zdravlje bude teško narušeno, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina i (ii) ako je usljed djela iz čl. 287 nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do 12 godina.

Državni tužioci u velikom broju slučajeva izvršenja krivičnog djela nepostupanja po zdravstvenim propisima za suzbijanje opasne zarazne bolesti (čl. 287 Krivičnog zakonika Crne Gore) predlažu, shodno članu 300 Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, zaključivanje sporazuma o priznanju krivice, kojim se okrivljeni obavezuju na kućni zatvor i plaćanje novčane kazne.

Prekršajna odgovornost

- Zakonom o zaštiti stanovništva od širenja zaraznih bolesti predviđeno je novčano kažnjavanje od 100 do 2.000 eura za fizičko lice ako se za vrijeme trajanja zdravstvenog nadzora ne javlja svakodnevno Institutu za javno zdravlje, odnosno nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, radi praćenja zdravstvenog stanja ako se ne pridržava naredbi Ministarstva zdravlja u vezi sa mjerama stavljanja u karantin.

Režim rada sudova i tužilaštava

- Vrhovni sud Crne Gore, kao i Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore donijeli su odluke kojima se uvodi poseban režim rada za period od 16.03.2020. godine do 30.03.2020. godine. Novim odlukama produžen je poseban režim rada za period od 30.03.2020. godine do dalje odluke.

Sudovi svih instanci na teritoriji Crne Gore nastavljaju sa radom na sjednicama vijeća, pri čemu su usmene rasprave odložene za navedeni period, osim u hitnim i izuzetnim slučajevima.

Sva tužilaštva nastavljaju se radom u svim predmetima. Saslušanja lica obezbjeđuju se na rastojanju od najmanje dva metra između lica koja se nalaze u prostoriji.

Ugovorni odnosi i mjere zaštite od Covid-19

- Uvođenje restriktivnih mjera radi zaštite od virusa Covid-19 od strane Vlade Crne Gore može imati uticaja na ispunjenje ugovornih obaveza s obzirom na poremećaj u poslovanju koji je izazvan višom silom.
- U skladu sa opštim pravilom obligacionog prava, ukoliko jedna ugovorna strana ne ispuni svoju ugovornu obavezu u ugovorenom roku, druga ugovorna strana ima pravo da, pored ispunjenja obaveze, zahtijeva i naknadu štete koju je usljed toga pretrpila i eventualno raskid ugovora. Međutim, situacija je drugačija kada je neispunjenje ugovorne obaveze uzrokovano nekim spoljašnjim događajem koji je izvan uticaja ugovornih strana, čije se nastupanje nije moglo predvidjeti, spriječiti, izbjeći ili otkloniti, odnosno višom silom (*vis major*).
- Viša sila kao pojam nije definisana zakonom, a u praksi je identifikovana kao stanje izazvano ratom, pandemijom, elementarnom nepogodom i slično. Ugovori često sadrže odredbe kojima se regulišu prava ugovornih strana usljed više sile i najčešće sadrže i pravo na oslobođenje od obaveza po tom osnovu za određeni period, a u slučaju dužeg trajanja više sile i pravo na raskid ugovora.

Stoga, u slučaju postojanja ugovornih odredaba koje regulišu višu silu, potrebno je analizirati takve odredbe i vidjeti da li pandemija virusa Covid-19 predstavlja višu silu shodno ugovoru, odnosno dalje utvrditi kakav je njen uticaj na status konkretnog ugovornog odnosa.

- U situaciji kada ugovor ne sadrži odredbe koje bi regulisale nastupanje događaja koji bi se u praksi mogli smatrati višom silom, primjenjivale bi se direktno odredbe Zakona o obligacionim odnosima ili drugog ugovorenog prava.

Zakon o obligacionim odnosima Crne Gore predviđa mogućnost izmjene ili raskida ugovora od strane suda, a na zahtjev ugovorne strane, ukoliko poslije zaključenja ugovora, nastupe okolnosti: (i) koje se nisu mogle predvijeti i (ii) koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane u mjeri u kojoj je ispunjenje obaveze ili otežano ili bi joj nanijelo pretjerano veliki gubitak i (iii) ukoliko su promijenjene okolnosti nastupile u trenutku, odnosno tokom vremena u kojem je ta strana bila dužna ispuniti svoju obavezu. Ovo znači da ukoliko je jedna ugovorna strana zapala u docnju prije nastupanja izmijenjenih okolnosti, nema pravo pozvati se na promijenjene okolnosti i tražiti izmjenu, odnosno raskid ugovora. Iako se ugovor raskida pred sudom, u praksi ugovorne strane mogu mimo suda sporazumno predložiti jedna drugoj izmjenu ugovora sa pozivom na promijenjene okolnosti.

Slična prava ugovornih strana mogu se naći i u drugim zakonskim osnovama, odnosno nemogućnosti ispunjenja obaveze za koje ne odgovara nijedna ugovorna strana kao i u oslobođenju dužnika od obaveze usljed okolnosti koje su nastale nakon zaključenja ugovora, a koje nije mogao da spriječi. Kada jedna strana ne može ispuniti svoju obavezu zbog događaja za koji ne odgovara ni jedna ni druga strana, gasi se i obaveza druge strane, a strane su dužne vratiti jedna drugoj ono što su primile. U slučaju samo djelimične nemogućnosti ispunjenja, druga strana

može raskinuti ugovor ako djelimično ispunjenje ne odgovara njenim potrebama, inače ugovor ostaje na snazi, a druga strana ima pravo da zahtijeva srazmjerno smanjenje svoje obaveze.

Dakle, iako se pandemija virusa Covid-19, shodno dosadašnjoj praksi crnogorskih sudova može smatrati izvanrednim događajem, ne postoji opšti odgovor na pitanje kakav će uticaj imati pandemija virusa Covid-19 na prava i obaveze ugovornih strana, odnosno da li će se predmetna pandemija moći smatrati spoljnim izvanrednim događajem usljed kojeg ugovorna strana nije mogla ispuniti svoju ugovornu obavezu, već će to zavisi od odredaba svakog pojedinačnog ugovora, okolnosti svakog konkretnog slučaja i postojanja uzročne veze između nastalih okolnosti i nemogućnosti ispunjenja ugovorne obaveze.

Radni odnosi

- Ministarstvo zdravlja Crne Gore je, u cilju zaštite stanovništva od širenja virusa Covid-19, privremeno naredilo prekid obrazovno-vaspitanog rada u javnim i privatnim obrazovno-vaspitnim ustanovama u trajanju od najmanje 15 dana, počev od 16.03.2020. godine, zatvaranje ugostiteljskih objekata (*vidjeti detaljnije pod tačkom Turizam i ugostiteljstvo*), zabranu obavljanja trgovinskih i ugostiteljskih usluga u tržišnim centrima, zatvaranje dječjih igraonica, zatvaranje fitnes centara i zabranu rada otvorenih i zatvorenih objekata za sport i rekreaciju i bazena, zatvaranje kazina, kladionica i kockarnica, zatvaranje frizerskih i kozmetičkih salona, zabranu rada trgovinskih objekata, osim apoteka i objekata u kojima se obavlja trgovina hranom, pićem, sredstvima za higijenu, motornim gorivima, građevinskim proizvodima, sredstvima za zaštitu i prihranu bilja i sadnog materijala, proizvoda za ishranu i liječenje životinja, opreme za bebe, štampe, poljoprivrednih mašina i opreme i pogrebne opreme. Takođe, obustavljen je javni kao i taksi prevoz.⁵ Svim poslodavcima preporučeno je da omoguće zaposlenima rad od kuće, u mjeri u kojoj je to moguće. Novonastala situacija dovela je do otvaranja brojnih pitanja iz oblasti radnog prava sa kojima se susrijeću kako poslodavci tako i zaposleni.
- Poslodavci, kod kojih je u skladu sa naredbama nadležnih organa došlo do prekida rada, biće dužni da svojim zaposlenima isplate naknadu zarade u umanjenom iznosu. Naime, shodno Zakonu o radu Crne Gore i Opštem kolektivnom ugovoru, zaposlenom koji odsustvuje sa rada zbog prekida rada koji je nastao bez njegove krivice, a pod kojim se između ostalog podrazumijeva i prekid zbog zabrane obavljanja djelatnosti od strane nadležnog državnog organa, pripada naknada zarade u visini od 70% njegove prosječne zarade ostvarene u prethodnom polugodištu, pri čemu taj iznos ne može biti niži od minimalne zarade u Crnoj Gori koja trenutno iznosi EUR 222.

Granskim kolektivnim ugovorom za određenu oblast, odnosno kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili samim ugovorom o radu predmetna naknada može biti utvrđena i u većem iznosu.

⁵ <http://www.gov.me/en/News/222873/Temporary-measures-against-spread-of-coronavirus-are-taken.html>; <http://www.gov.me/en/News/223008/New-measures-are-ordered-New-recommendations-to-protect-citizens-from-coronavirus-are-published.html>; www.gov.me/en/News/223059/New-measures-to-protect-citizens-from-coronavirus-closure-of-most-commercial-facilities-suspension-of-taxi-services.html

U slučaju prekida rada poslodavac je dužan da donese akt koji će sadržati razlog za prekid rada, trajanje prekida rada i visinu naknade zarade. Predmetno plaćeno odsustvo može, shodno Zakonu o radu, trajati najduže četiri mjeseca.

- Zaposleni kojima je određena obavezna izolacija imaju, shodno članu 40 stav 4 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju, pravo na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad u visini od 100% njihove prosječne zarade ostvarene u posljednjih 12 mjeseca rada.
- Ukoliko je zaposlenima, shodno preporukama, omogućen rad od kuće nema osnova za isplatu umanjene zarade. Naravno, poslodavac i u ovom trenutku može inicirati izmjenu ugovorenih uslova rada, odnosno smanjenje zarade, na način što će zaposlenom ponuditi aneks ugovora o radu kojim će se izmijeniti odredbe ugovora koji se odnose na zaradu, poštujući pritom zakonom propisanu proceduru za izmjenu ugovora o radu i dajući adekvatno obrazloženje za umanjene zarade.
- Jedna od mjera Vlade Crne Gore koja je donijeta istovremeno sa naredbom o privremenom zatvaranju vaspitnih i obrazovnih ustanova je i plaćeno odsustvo jednom roditelju djeteta koje nije starije od 11 godina, za vrijeme dok njegovo dijete ne boravi u vrtiću odnosno školi (ovo pravo jedino nemaju zaposleni u određenim državnim organima i zdravstvenim ustanovama). Da bi zaposleni ostvario pravo na navedeno plaćeno odsustvo, mora se pisanim putem obratiti poslodavcu sa dostavljanjem dokaza o starosti djeteta i činjenici da drugi roditelj ne koristi to svoje pravo. Plaćeno odsustvo se ne može po automatizmu smatrati korišćenjem godišnjeg odmora, osim ukoliko nije prethodno ispoštovana sva zakonska procedura vezana za raspored i plan godišnjih odmora (dostavljanje rješenja o korišćenju godišnjeg odmora, poštovanje rokova itd).

Pravna lica i preduzetnici koji obavljaju djelatnost građenja obavezani su da na vidnom mjestu na gradilištu obavezno istaknu obavještenje o privremenim mjerama prevencije i suzbijanja novog koronavirusa i da obezbijede primjenu tih mjera (npr. da obezbijede ličnu zaštitnu opremu – maske i rukavice, i fizičku distancu među zaposlenima; kao i da na većim gradilištima, sa 40 ili više zaposlenih, obavezno organizuju rad u više grupa od po 20 ili manje zaposlenih, čiji se sastav ne može mijenjati). Takođe, obavezani su da zaposlenima obezbijede dopremanje hrane na gradilištu i da im obezbijede organizovan prevoz od i do gradilišta na način da se obezbijedi njihova fizička distanca.